

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ"**

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 24 "Сфера обслуговування"

Спеціальність: 242 "Туризм"

Освітньо-професійна програма: "Туризм"

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>24 "Сфера обслуговування"</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>242 "Туризм"</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>Перший (бакалаврський)</u>	Вибіркова дисципліна	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		8-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		18 год.	- год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	- год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	- год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		58 год.	- год.
		Форма підсумкового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни “Екологічний туризм” – це вивчення теоретико-методологічних основ та набуття практичних навичок з організації якісного еколого-туристичного продукту.

Завдання курсу:

- розглянути зміст і функції поняття "екологічний туризм" та визначити його роль у рекреаційно-туристичній сфері;
- розглянути соціально-економічні та екологічні аспекти екологічного туризму;
- визначити місце та значення екологічного туризму у розвитку економіки регіону;
- проаналізувати особливості організації та управління екотуристичної діяльністю в Україні та світі;
- розглянути теорію і методологію формування та просування якісного еколого-туристичного продукту на туристичному ринку;
- розглянути особливості створення та функціонування екологічних стежок як туристичних продуктів;
- познайомити з видами небезпек в екотуризмі та методами їх усунення;
- розкрити особливості сертифікації екотуристичної діяльності;
- розглянути законодавчі аспекти організації екотуризму в Україні.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

а) загальних: K03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; K05. Прагнення до збереження навколишнього середовища; K09. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми;

б) спеціальних (фахових): K23. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах; K24. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал; K31. Здатність орієнтуватись в організації туристично-рекреаційного простору.

Очікувані результати навчання.

Програмні результати навчання: ПР04. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору. ПР05. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території. ПР16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості. ПР22. Професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- головні положення туризмології і формати екологічних турів для різних цільових груп;
- методiku організації екотуристичної діяльності;
- географію екологічного туризму;
- різноманіття видів і форм екотуризму;
- типи туристичного природокористування;
- сучасні комп'ютерні технології щодо складання комплексних карт;
- основні світові організації та критерії сертифікації в екотуризмі;
- нормативи щодо ведення екотуристичної діяльності в Україні.

вміти:

- використовувати методи формування екологічно коректного туристичного маршруту в різноманітних рекреаційних ландшафтах регіонів України та світу;
- підготувати та організувати основні варіанти тематичних турів в сфері екологічної освіти і виховання;
- планувати і розробляти природознавчі екскурсії для екологічних стежок;
- обирати оптимальні способи оптимізації взаємовідносин різних форм туризму з довкіллям;
- працювати з тематичними та синтетичними туристичними картами;
- вибирати оптимальні цільові аудиторії для різних екотуристичних маршрутів;
- просувати екотуристичний продукт за допомогою різних маркетингових засобів.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методологічні принципи та методичні підходи дослідження екологічного туризму як одного з видів альтернативного туризму.

Тема 1. Зміст і функції поняття "екологічний туризм".

Історія виникнення екологічного туризму. Визначення поняття "екотуризм" та його функції. Місце і роль екотуризму у рекреаційно-туристичній діяльності. Взаємозв'язок екотуризму з іншими формами туризму. Види екотуризму. Екотуризм в межах священних природних місць. Географія туристичних потоків.

Тема 2. Екотуризм як інструмент сталого розвитку природи та суспільства

Соціально-економічний ефект екотуризму. Економічні переваги від розвитку екотуризму. Соціально-економічні аспекти розвитку екотуризму. Вплив екотуризму на посилення природоохоронної діяльності. Екологічний туризм у сфері послуг. Екологічні аспекти краєзнавства.

Тема 3. Вплив екотуризму на природне середовище.

Вплив на геологічні формації та ґрунти. Вплив на водні ресурси. Вплив на флору та фауну. Погіршення естетичних властивостей ландшафтів.

Тема 4. Види небезпек в екотуризмі.

Безпека, пов'язана з санітарно-епідеміологічною обстановкою. Види небезпек при проходженні екостежками. Об'єктивні й суб'єктивні види небезпек. Методи профілактики загрозливих ситуацій.

Змістовий модуль 2. Особливості організації та просування якісного туристичного продукту в екотуризмі.

Тема 5. Менеджмент та маркетинг в екотуризмі.

Кадастр та інвентаризація еколого-туристичних ресурсів. Картографічне забезпечення в екотуризмі. Карти для туристів і екскурсантів. Картографічне забезпечення для планування туристичної діяльності. Вибір цільового ринку в екотуризмі. Особливості створення екотуристичного продукту. Розробка програми екотуру. Фактори ціноутворення екотуристичного продукту. Комунікаційна політика в екотуризмі. Образ території як фактор розвитку екологічного туризму. Ландшафтне планування та організація об'єктів екотуризму.

Тема 6. Екологічні стежки як складова туристичного продукту.

Історія виникнення екостежок. Критерії класифікації екостежок. Європейські транснаціональні пішохідні екомаршрути. Критерії надання знаку якості екомаршрутам. Екологічна етика мандрівника.

Тема 7. Екологічна сертифікація туризму.

Сутність процесу сертифікації. Програми сертифікації в екотуризмі. Критерії сертифікації.

Тема 8. Управління та законодавче забезпечення екотуристичної діяльності.

Міжнародні організації, які планують і підтримують екологічний туризм у світі. Правова основа екотуризму в Україні - Закон України про Природно-заповідний фонд, Закон України про охорону навколишнього природного середовища, Програма перспективного розвитку заповідної справи, положення про діяльність природних заповідників, положення про діяльність біосферних заповідників, положення про діяльність національних природних парків, Закон України про туризм.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	очна форма		заочна форма	
	усього	у тому числі	усього	у тому числі

		л	п/с	лаб.	с. р.		л	п/с	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Методологічні принципи та методичні підходи дослідження екологічного туризму як одного з видів альтернативного туризму.										
Тема 1. Зміст і функції поняття "екологічний туризм"	16	4	2		10					
Тема 2. Екотуризм як інструмент сталого розвитку природи та суспільства	10	2			8					
Тема 3. Вплив екотуризму на природне середовище	12	2	2		8					
Тема 4. Види небезпек в екотуризмі.	8	2	2		4					
Разом за змістовим модулем 1	46	10	6		30					
Змістовий модуль 2. Особливості організації та просування якісного туристичного продукту в екотуризмі										
Тема 5. Менеджмент та маркетинг в екотуризмі	12	2	2		8					
Тема 6. Екологічні стежки як складова туристичного продукту	10	2	2		6					
Тема 7. Екологічна сертифікація туризму	10	2	2		6					
Тема 8. Управління та законодавче забезпечення екотуристичної діяльності	12	2	2		8					
Разом за змістовим модулем 2	44	8	8		28					
Усього годин	90	18	14		58					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Методологічні принципи та методичні підходи дослідження екологічного туризму як одного з видів альтернативного туризму.	6
1	Причини виникнення і розвитку екотуризму. Відмінні риси між північно-американською та західно-європейською моделями екотуризму. Перспективи розвитку екотуризму в Україні та світі. Фактори, що сприяють розвитку екотуризму. Фактори, що стримують розвиток екотуризму. Основні функції екотуризму.	2

2	Приклади негативного впливу туристичної діяльності на геологічні формації. Приклади водних об'єктів якості води в яких погіршилась в наслідок рекреаційної діяльності. Приклади впливу туризму на тваринний світ та флору.	2
3	Поширення інфекційних захворювань за регіонами світу. Небезпечні представники флори та фауни при організації екотурів за різними регіонами. Кліматичні небезпечні явища під час проходження екомаршрутів. Суб'єктивні види небезпек в екотуризмі.	2
	Змістовний модуль 2. Особливості організації та просування якісного туристичного продукту в екотуризмі	8
4	Еколого-туристичні ресурси України та розвиток екотуризму на охоронюваних природних територіях. Картографічна продукція для туристів. Інтернет-ресурси для отримання інформації. Анкетування потенційної цільової аудиторії. Споживчі властивості туристичного продукту. Опис програми екотуру різної тривалості. Внутрішні й зовнішні чинники ціноутворення. Засоби просування турпродукту.	2
5	Принципи проектування екостежок. Системи знакування екостежок в Україні та світі. Методи розрахунку пропускнуої здатності	2
6	Переваги, що пропонує сертифікація для підприємців, споживачів, навколишнього середовища та місцевих спільнот.	2
7	Міжнародні організації, що займаються екологічним туризмом. Проекти з екологічного туризму, в яких приймали участь міжнародні екологічні фонди. Регіональні програми щодо розвитку екологічного туризму.	2
	Разом	14

6. Теми практичних занять

У програмі практичні заняття не заплановані

7. Теми лабораторних занять

У програмі лабораторні заняття не заплановані

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Методологічні принципи та методичні підходи дослідження екологічного туризму як одного з видів альтернативного туризму.	30
1.	Основні терміни в екологічному туризмі. Скласти схему	3
2.	Наукові школи та методологічні напрями дослідження в екологічному туризмі. Скласти конспект	3
3.	Світовий досвід організації екотуристичної діяльності в межах охоронюваних природних територій. Скласти конспект	3
4.	Історія розвитку екотуризму в Україні. Скласти конспект	3
5.	Характеристика забезпеченості туристично-рекреаційними ресурсами регіонів України. Розміщення охоронюваних природних територій. Скласти конспект	3
6.	Нормування антропогенного навантаження. Скласти конспект	3
7	Вплив екотуризму на санітарний стан ділянок. Підготувати реферат	3
8	Вплив екологічного туризму на естетичний стан ландшафту. Вплив	3

	екологічного туризму на культурне середовище. Підготувати доповідь	
9	Поняття екологічна етика. Поняття екологічна естетика. Правила поведінки в природі. Скласти конспект	3
10	Сучасні погляди на розвиток екотуризму на заповідних територіях. Написати реферат.	3
	Змістовий модуль 2. Особливості організації та просування якісного туристичного продукту в екотуризмі	28
11.	Підготуйте рекламу для екотуру, розробленого Вами	2
12.	Візьміть участь у роботі або відвідайте туристичну виставку. Ознайомтесь з презентаційними та супутніми матеріалами учасників виставки.	4
13.	Приведіть приклади такого виду діяльності в рекламі туризму як паблік рілейшнз (документальні та художні фільми, журнали, інтерв'ю, фотовиставки). Підготуйте доповідь.	4
14.	Знайдіть схеми зонування природоохоронних об'єктів (біосферних заповідників, НПП). Порівняйте як схеми співвідносяться з пропонованими екотуристичними маршрутами на цих природо-охоронюваних територіях.	2
15	Ознайомтесь із програмами та критеріями сертифікації туристичної діяльності в Україні. Скласти таблицю з основних критерії оцінки.	2
16.	Найвідоміші міжнародні нормативно-правові акти у сфері туризму. Скласти конспект	2
17	Ознайомтесь із текстом закону України "Про екологічну мережу України". Як, на Вашу думку, формування екологічної мережі впливатиме на розвиток екологічного туризму в нашій країні? Підготувати доповідь.	2
	Разом	58

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням наочних засобів, презентації, самостійна робота, семінарські заняття, самостійне опрацювання нового матеріалу, в т.ч. із застосуванням Інтернет-ресурсів.

10. Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточне контрольне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання індивідуальних завдань; підсумковий контроль - залік. В обов'язковому порядку здійснюється облік відвідування студентами усіх видів занять.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі

	поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані вміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

Змістовий модуль 1.

1. Сучасні підходи до визначення поняття „екологічний туризм”.

2. Основні концепції й моделі екологічного туризму.
3. Сутність поняття „екологічний туризм”, його відмінність від інших природоорієнтованих видів туризму.
4. Історичні й гносеологічні основи екологічного туризму.
5. Основні завдання й функції екологічного туризму.
6. Принципи екологічного туризму.
7. Основні групи й види екотуризму.
8. Ознаки екологічного туризму.
9. Функції екологічного туризму.
10. Необхідність стійкого розвитку туризму.
11. Роль екологічного туризму в стійкому розвитку територій.
12. Поширення екологічного туризму.
13. Природні парки як об’єкти екологічного туризму.
14. Національні парки як об’єкти екологічного туризму.
15. Державні природні заказники як об’єкти екологічного туризму.
16. Пам’ятники природи як об’єкти екологічного туризму.
17. Особливості використання заповідників як об’єктів екологічного туризму.
18. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Європі.
19. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Азії.
20. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Північній Америці.
21. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Південній Америці.
22. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Африці.
23. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Австралії.

Змістовий модуль 2.

1. Поняття про екологічні тури, їхні основні цілі й завдання.
2. Типологія учасників екологічних турів.
3. Необхідні умови для формування екологічних турів.
4. Вимоги до екологічних турів.
5. Методика розробки екотурів.
6. Комплектування туристських груп.
7. Організація роботи керівників туристської групи в походах.
8. Проектування екотурів.
9. Суть поняття „безпека в екотуризмі”, чинники небезпеки виникнення екстремальних ситуацій у туристському поході.
10. Психологічний аспект подолання екстремальних ситуацій і катастроф.
11. Медичний аспект екстремальних ситуацій і катастроф.
12. Туристичний потенціал України як міжнародного туристичного центру.
13. Географія об’єктів екологічного туризму, розміщених в Україні.
14. Особливості розвитку екологічного туризму в регіоні Українського Причорномор’я.
15. Основні міжнародні організації, які займаються підтримкою та фінансуванням екологічного туризму.
16. Мінімізація негативного впливу туризму і відпочинку на природні комплекси й історично-культурні об’єкти.
17. Послуги надавані охоронюваними природними територіями в сфері туризму.
18. Інформаційне обслуговування відвідувачів.
19. Облаштуваність території для розвитку екотуризму.
20. Державна політика в галузі створення дійсної нормативно правової бази в галузі екотуризму.
21. Аналіз існуючих і прогнозування основних показників розвитку екологічного туризму в довгостроковій перспективі.
22. Розробка територіальної організаційної стратегії з розвитку екотуризма.
23. Методика складання плану екскурсії різної тривалості.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	20	100
10	10	10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	дуже добре	
75-84	C	добре	
70-74	D	задовільно	
60-69	E	допустимо	
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Робоча програма та силабус навчальної дисципліни; опорні конспекти лекцій; мультимедійні презентації; плани практичних занять; навчально-методичні матеріали та питання для поточного і підсумкового контролю; ілюстративні матеріали (карти, схеми, рисунки).

14. Рекомендована література

Основні рекомендовані джерела:

1. Вишневський В. І. Екологічний туризм : навчальний посібник. К. : Інтерпрес ЛТД, 2015. 140 с.
2. Дмитрук О. Ю., Дмитрук С. В. Екотуризм: Навч. посіб. К: Альтерпрес, 2009. 382 с.
3. Кифяк В. Ф. Організація туризму. Чернівці : Книги-XXI, 2007. 344 с. , с. 84
4. Козловський О.Ю., Борисюк Б.В. Екологічний туризм : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011. 202 с.
5. Петрук В.Г. та ін. Екогеографія та екотуризм: Підручник / В. Г. Петрук, О.В. Бондарчук, І.А. Трач, О.Ю. Панасюк, Ю.І. Царук, В.Д. Ваколюк. Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2016. 178 с.
6. Сич В.А., Яворська В.В., Коломієць К. В. Основи екологічного туризму. 2-е видання доповнене. Навчальний посібник. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2018. 240 с.
7. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. / Г. О. Сорокіна. Луганськ: Вид-во ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2013. 206 с.
8. Tranchenko L. V., Yavorska V. V., Kolomiyets K. V. Direction of activation of Ecotourism development in Ukraine. Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки. Том 25. Випуск 2(37) 2020. 213-225.

Додаткові рекомендовані джерела

1. Екологічна стежка (методика, організація, характеристика модельної стежки “Лісники”) / Я. Т. Дідух, В. М. Єрмоленко, О. Т. Крижанівська та ін. К. : [б. в.], 2000.
2. Козловський Є.В. Правове регулювання туристичної діяльності. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2015. –272 с.
3. Коломієць К. В., Яворська В.В., Сич В.А. Територіальна організація туристично-рекреаційної діяльності регіону Українського Причорномор'я : монографія. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2018. 290 с.
4. Красеха Е.Н. Введение в экологическую этику. Учебное пособие - Одесса: Астропринт, 2016. - 356 с.
5. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія і практика : навч. посібник / М. П. Мальська, В. В. Худо. К.: Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
6. Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційні складові у плануванні території регіону Українського Причорномор'я. Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки. Одеса, 2015. Том 20. Вип. 2. С. 121-132.
7. Сич В. А., Коломієць К. В. Транс'європейська мережа туристичних пішохідних маршрутів. Географія та туризм. Київ: Київський національний університет ім. Т.Г.Шевченка, 2017 р. Вип. 40. С.18-28
8. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
9. Смолій В. А. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. К.: Видавничий дім "Слово", 2006. 372 с.
10. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т. І. Ткаченко. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 463 с.
11. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С. Планування територій: Навч. посіб. Херсон: Грінь, Д.С., 2014. 268 с.
12. Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Особливості формування екомережі регіону Українського Причорномор'я. Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки. Одеса, 2015. Том 20. Вип. 4. С. 129-143.

15. Електронні інформаційні ресурси

- www.menr.gov.ua — сайт Міністерства екології та природних ресурсів України.
- www.mns.gov.ua — сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій.
- www.unwto.org — сайт Всесвітньої туристичної організації ООН.
- www.ecotourism.org — сайт Міжнародної екотуристичної організації.
- www.etc-corporate.org — сайт Європейської туристичної комісії.
- <http://greenglobe.com> — сайт міжнародної організації Green Globe з екологічної сертифікації в туризмі.
- www.nationalgeographic.com — сайт Національного географічно-го товариства.
- www.ecotourismrussia.ru — інформаційний сайт з екотуризму.
- <http://uaeta.org/ua/top/index> — сайт Української асоціації активного та екологічного туризму.
- www.intour.com.ua — сайт журналу “Міжнародний туризм”.
- <http://tourlib.net> — сайт туристичної бібліотеки.